

FEHÉR ISTVÁN

„VÉGÜL IS MINDIG TÖRTÉNELMET AKARTAM TANÍTANI” BESZÉLGETÉS PELLE ISTVÁNNAL

Pelle István (1960) a mögöttünk hagyott – a járvány okozta helyzet miatt kissé zaklatottra sikeredett – tanévben megkapta a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének legrangosabb elismerését, a FELVIDÉKI MAGYAR PEDAGÓGUS díjat. Munkatársammal, a bátorkeszi és a búcsi alapiskola történelemtanárával szakmai múltjáról is beszélgetek.

■ Erre az elismerésre a másik munkaadód, a búcsi Katona Mihály Alapiskola igazgatójával együtt terjesztetünk fel, de javaslatunk találkozott az SZMPSZ legfelsőbb vezetésének véleményével is, ami még nagyobb öröm lehet a számodra. Pár hete töltötte be a 60. életévedet. Elsőként beszélj, kérlek, a kezdetekről! Te magad hol és mikor kezdted a tanulást?

■ Az iskolapadba 1966. szeptember 1-jén ültem be először a szülőfalumban, a Rimaszombati járásban található Gömörpéterfalán. Az akkor mintegy 450 lakosú községnek kisis-

kolója volt. Egy osztályteremben négy évfolyam diákjait oktatták betűvetésre. Az ötödiket viszont, ami akkor még az alsó tagozat utolsó évfolyama volt, már a nyolc kilométerre levő központi iskolában, Gesztetében kezdtem, s értelemszerűen itt jártam ki az alapiskola felső tagozatát is. A következő állomás a füleki gimnázium volt, ahol 1979-ben érettségiztem. Innen az út Nyitrára vezetett. A Pedagógiai Fakultáson 1983-ban szereztem alsó tagozatos tanítói diplomát. Ugyanitt, igaz, akkor éppen Pedagógiai Főiskolának hívták, szakbővítés keretében 1992–1996 között elvégeztem a történelem szakot. Ekkor éreztem igazán, hogy – az egyik kolléganóm szavaival élve – „helyre-pozított az élet”. Végül is mindig történelmet akartam tanítani.

■ Kinek vagy minek a hatására döntöted el, hogy ezt a hivatást választod?

■ Jelentős szerepe volt benne a családi fészeknek. Tanárember ugyan a rokonságban akkor még sem közelben, sem

távolban nem volt, viszont a családban mindig is nagy értéknek számított a könyv. A környezet hatására én is hamar a könyvek szerelmese lettem. Találkozásom a történelemmel is nagyon hamar megtörtént. Még nem tudtam olvasni, de rengeteget lapozgattam egy borító nélküli, megsárgult, szakadozott könyvet, amelyben ott sorakoztak a magyar történelem jelentős alakjai, és én az arcképek alapján mondtam sorban a neveket: Zrínyi Miklós, Thököly Imre, Rákóczi Ferenc, Széchenyi István, Kosuth Lajos... Az egyik asztalterítőnket pedig Rab Rábynak hívtam. Hogy ez a képzetársítás Jókai híres regényhőse és a piros vagy bordó színű figurákat ábrázoló asztalterítő között hogyan keletkezett, senki nem tudja. Mindenesetre nagyon sokáig élt a családi legendáriumban.

Aztán nagyon korán kialakult bennem az a belső késztetés, hogy továbbadjam, amit tudok. Ami, ugye, egy fontos pedagógusi attitűd. Első „tanítványaim” a felnőttek köréből kerültek

ki. Szüleim és nagyszüleim elbeszéléseiből tudom, hogy különböző munkavégzések közben kénytelenek voltak végighallgatni *A Tenkes kapitánya* című tévésorozat egyes epizódjainak a tartalmát, amire ráerősített, hogy később a Csemadok *Hét* című hetilapja a hátoldalán folytatásokban közölte a forgatókönyv alapján készült regényt, amit az édesapám rendszeresen felolvasott nekem, én pedig hallás után megjegyeztem.

Ebbéli tevékenységem folytatódott alapiskolás koromban is. Csak a hallgatóságot ott már a diáktársaim alkották. A péterfali iskolaudvaron, a gesztetei buszmegállóban, a futballpályán foci után nagyon sok könyv tartalmát meséltem el nekik, főleg Verne kalandregényeit, Karl May és Cooper indiántörténeteit. Ez volt az én pedagógusi pályám előjátéka. Szüleim, észlelve ezen képességeimet, úgy vélték, meg kellene próbálni a pedagógiai pályát. Hetedikes voltam, amikor hivatalos papírra először jegyeztettem be, hogy tanár akarok lenni. S ez többé nem változott.

■ Jelenleg két iskolában oktatsz a felvidéki magyar gyerekeket. Hogyan és mikor kerültél Gömörből a Mátysföld szélére?

■ Egy rövid ideig dolgoztam Gömörben is. Pedagógusi pályafutásomat 1983 augusztusában a Rimaszombattól mintegy 10–12 kilométerre fekvő Nemesradnóton kezdtem. A helyi alapiskolában csak alsó tagozat működött, de az teljes volt. A gyerekek 80%-a hátrányos helyzetű családból került ki. Hivatalosan két évet töltöttem el Radnóton, valójában azonban csak egyet, mert a másik évet az akkor még kötelező katonai szolgálat töltötte ki. Azóta is jó szívvel gondolok arra az akkor Ivanics István igazgató úr vezetete kis csapatra, amelyik olyan széles jókedvvel volt képes végezni a rendkívül kemény munkát.

1985 tavaszán megnősültem. S itt a válasz a kérdésre, ezért költöztem Gömörből „Nyugatra”. Nem volt egyszerű döntés, fájó szívvel hagytam el a szülőföldemet, és nagyon sokáig gyötört a honvágy. Bátorkeszin laktunk, de a szomszédos Búcsra kaptam helyet. A feleségem akkor már két éve ott dolgozott, vagyis nem volt mindenki ismeretlen. Tehát 1985 augusztusától a mai napig a búcsi (1999-től) Katona Mihály Alapiskola alkalmazottja vagyok. Igaz, 2001 szeptemberétől hozzá kell tenni, hogy: is, ugyanis akkor

átkerültem a batorkeszi Kováts József Alapiskola állományára, de továbbra is visszajárok Búcsra tanítani. Két és félkét és fél napot tanítok egy munkahéten egyik, illetve másik iskolában.

■ Bátorkeszi–Búcs és magyar iskola, szinte összenőtt szavak a felvidéki magyarság tudatában. Nyilván a hírhedt iskolaháborúra gondol mindenki ezek kapcsán. Kérlek, idézd fel azokat a heteket, mi mindenről szólt akkor az a szomorú történet!

■ Én egy kicsit szélesebb intervallumba helyezném a „BB forradalom”-nak vagy militánsabb kifejezéssel „iskolaháború”-nak nevezett eseményt. Hetek helyett inkább hónapokat mondanék. Egészen pontosan 1998. március 16-tól, Varga Lajos búcsi és Novák Ferenc batorkeszi igazgatók leváltásától december 4-ig, a visszahelyezésükig, azaz kilenc hónapon át vívtuk küzdelmünket a hatalommal.

Am az „iskolaháború” nem a semmi-ből keletkezett. Egy évek óta zajló folyamat végső periódusa volt. Az 1994. évi parlamenti választás révén hatalomra került Mečiar, Slota, Lupták neveivel fémjelzett „katasztrófa koalíció” tulajdonképpen már a kormányprogram meghirdetésekor a rendszerváltás utáni időszak legnyíltabb, legbrutálisabb támadását intézte a felvidéki magyarok ellen, azok iskoláin keresztül. Eva Slavkovská (SNS) oktatásügyi minisztériuma célul tűzte ki ugyanis az ún. alternatív oktatás bevezetését. Ez egy felmelegített konzerv volt, hiszen már a pártállam idején, az 1970-es és 1980-as évek fordulóján több ízben is próbálkozott a hatalom (sikertelenül) hasonlóval. A lényege az volt, hogy javítandó a szlovákiai magyar iskolák diákjainak szlováknyelvtudását, bevezetnék néhány tantárgy – adott esetben a történelem, a földrajz és a testnevelés – szlovák nyelvű oktatását. Az oktatási minisztérium további diszkriminatív intézkedésekkel is mérgezte a légkört. Ezek közül a legnagyobb visszhangot a kétnyelvű bizonyítványok kiadásának betiltása váltotta ki. A szlovákiai magyar társadalom az alternatív oktatásban, nem alaptalanul, az iskolái elszlovákosítására tett első lépést látta, a kétnyelvű bizonyítványok betiltása kapcsán pedig egy 1921-től létező jog megvonása miatt háborgott. Felvette az elé dobott kesztyűt. A tiltakozás különböző formáival válaszolt: nagygyűlés, aláírásgyűjtés, tiltakozó levelek, tüntetések stb. Az iskolák egy része azt is

felvállalta, hogy a tiltás ellenére, az alkotmányos jogra hivatkozva, továbbra is kiadja a kétnyelvű bizonyítványokat. A kormány persze megtorló intézkedések sorozatával válaszolt. A kerületi és járási hivatalok vezetői sorra váltották le a „renitens” iskolaigazgatókat. Ennek a folyamatnak lett az áldozata Varga Lajos és Novák Ferenc is. Az ő ügyük azért volt rendkívüli, mert miután a bizonyítványügyben már szinte mindenki letette a fegyvert, a búcsi és a batorkeszi iskola is egynyelvű bizonyítványokat adott ki, ám a szülők döntő többsége nem vette át azokat. Az igazgatók menesztése hatalmas felháborodást váltott ki a két községben. Kezdetét vette a kilenc hónapig tartó ellenállás. Sem fenyegetésekkel, sem ígéretésekkel nem tudtak megtörni minket a Komáromi járás akkori urai. Nagyképűség lenne azt állítani, hogy mi legyőztük a mečiar hatalmat, mert ahhoz, hogy az ügyünk győzelemmel végződjön, kellett az 1998 szeptemberében lezajlott parlamenti választás megfelelő eredménye is. Azt viszont bizton állíthatom, hogy volt néhány hónap, amikor elsősorban mi tápláltuk az átmenetileg válságba került felvidéki magyar ellenállás tüzét.

■ Mondd el azt is, mi volt konkrétan a te szereped abban a helyzetben!

■ Több szállal is kötődtem az eseményekhez. 1990 és 2001 között Varga Lajos mellett igazgatóhelyettes voltam a búcsi iskolában, vagyis ezekben a félelmetes években is azt a posztot töltöttem be. Tagja voltam az SZMPSZ Komáromi Területi Választmányának, amelyik, köztudott, a kezdeményezője és zászlóvivője volt a kétnyelvű bizonyítványokért folytatott küzdelemnek. A feleségem a batorkeszi iskolában tanított akkor már, a lányom ugyanoda járt 6. osztályba, a fiam éppen '98 szeptemberében lett elsős. Elnöke voltam Bátorkeszin a korábbi tiltakozó megmozdulásokat szervező helyi koordinációs tanácsnak, ugyanakkor tagja a járási koordinációs tanácsnak.

Amikor az igazgatókat visszahívták, előbb Búcsra, majd kicsivel később Bátorkeszin is ún. petíciós bizottság alakult. Ezek azt a célt tűzték maguk elé, hogy elérjék az igazgatók újbóli kinevezését. A búcsi csapatban én képviseltem a tantestületet. A két bizottság hamarosan egyesült, közös megbeszéléseket tartottunk. Ellenfeleink lépéseivel kapcsolatban állásfoglalásokat adtunk ki. Ezek megfogalmazása az egyik fő

feladatomból volt az immár közös petíciós bizottságban, amelyek aztán megjelentek az itthoni magyar lapokban és az ellenzéki szlovák sajtóban egyaránt. Tisztában voltunk azzal, hogy egyetlen esélyünk van: a nyilvánosság figyelmének és a közvélemény szimpátiájának fenntartása. Ez sikerült.

■ **Főleg történelmet tanítasz a két iskolában. A történelem oktatása ebben az országban, ahogy fent is elhangzott, egy különleges probléma, de mondhatom úgy is – sportnyelven szólva –, hogy tánc a vékony jégen. Ezzel a problémával hogyan birkózol meg a tanítási óráidon? Van, egyáltalán lehet-e jó megoldás ebben a kérdésben? Ezt azon okból kifolyólag is kérdezem, mert tavasztól végre nem a „szlovák nemzetiek” felügyelik az iskolaügyeket ebben az országban.**

■ Ha azt kérdezed, hogy lehetséges-e az iskoláinkban a magyar történelem oktatása, akkor a válaszom: igen. Amennyiben arra vársz választ, hogy ez hivatalosan engedélyezett-e, akkor azt felelem: nem. Lehetséges, mert a magyar és a szlovák nép/nemzet 1918–20-ig ugyanabban az államkeretben élt, tehát a történelmünk az I. világháború végéig közös – a tanáron múlik, mit tart fontosnak egy adott témából kidomborítani. A másik oldalról tény, hogy a „magyar szempontú történelemtanítás” nincs legalizálva Szlovákiában. Történtek ugyan lépések, hogy ez megváltozzon. Mikor az MKP még parlamenti párt volt, Szigeti Lászlóék próbálkoztak azzal, hogy vezessenek be egy órát a magyar iskolák felső tagozatán a magyar történelem és kultúra oktatására. Nem valósult meg. A Történelemtanárok Társulása 2-3 éve egy specifikus történelem-tanmenet tervezetét nyújtotta be az illetékes szerveknek, amelyet, ha elfogadtak volna, hivatalosan lehetett volna jelentős mértékben magyar történelmet oktatni a 7–9. osztályokban. A Simon Attila által vezetett csoport tervezete, amelynek elkészítésében magam is részt vettem, azonban nem ment át a szűrőn. Nyilván nem volt hozzá meg a politikai akarat. Ennek ellenére, úgy tudom, a felvidéki magyar iskolák történelemtanárainak nagy része felvállalja a magyar történelem oktatását, s ez még a legvadabb Slavkovská-érában is így volt. Azóta pedig én nem hallottam tiltásokról. Sokkal nagyobb gondot jelent ellen-

ben a történelem tantárgy óraszámának csökkentése az alapiskolákban.

■ **Ez az interjú a Katedra folyóiratnak készül. Számodra a Katedra szónak nagyon pozitív csengése van, ha nem tévedek.**

■ Valóban. Főleg, ha a Katedra szóhoz a történelemverseny fogalmat rendeljük hozzá. Az 1990-es évek végétől nagyon sok és különböző történelemversenyen, műveltségi vetélkedőn vettünk részt a diákjaimmal mindkét iskolából. Nyertünk már Oroszlányban és Esztergomban nemzetközi vetélkedőkön, az SZMPSZ által szervezett nagyszabású versenyen, és számos regionális megmérettetésen. A Katedra Történelemverseny azonban pályafutásom legsikeresebb terepe. Az ezredfordulón, a 2000/2001-es tanévtől vált számunkra az első számú versennyé a Katedra. A 20 év alatt tízszer szerezték meg a diákjaim az első helyet. Az pedig külön öröm számomra, hogy mindkét iskola csapatai sikeresek tudtak lenni. Hiszen a búcsiak a maguk 6. első, 6. második és 4. harmadik helyével pillanatnyilag vezetik az iskolák nem hivatalos összesített versenyét, míg a batorkeszkiek eddig 4. első, 2. második és 1. harmadik helyezést szerezve, ezen a listán a harmadikok. A nagymagyariak előzik meg egy hajszállal őket. Remélem, hogy az alatt a három év alatt, ami a pályafutásomból hátravan, ez az eredménylista még bővülni fog.

■ **Rólad, talán nemcsak pedagógiai berkekben, közismert, hogy munkáságod nem zárható be csupán a tantermek falai közé. Kérlek, beszélj egyéb tevékenységeidről, amelyek kötődnek vagy éppenséggel nem is kötődnek az oktatáshoz!**

■ A rendszerváltás utáni harminc évből az első húszban voltam igazán közéletileg aktív. Tíz évig intenzíven politizáltam, előbb a Magyar Polgári Pártban, majd az egyesülés után a Magyar Koalíció Pártjában, de 2000-ben ebből teljesen elegem lett, kiszálltam. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségében húsz évig töltöttem be különböző funkciókat: a helyi szervezet elnökétől egészen országos alelnökig sok minden voltam. Az SZMPSZ-es múltamból legszívesebben azokra a tevékenységekre emlékezem vissza, amelyek összefüggnek a történelemmel: történelem-szakcsoport létrehozása a Komáromi járásban, előadások megszervezése a Komáromi Pedagó-

giai Napok keretében, a történelem csoport vezetése a deáki és a dunaszerdahelyi nyári egyetemen, konferencia szervezése Somorján a Comenius Intézet, a Fórum Intézet, valamint a Történelemtanárok Társulása részvételével, ahol a történelemtanítás éppen aktuális problémáit vitattuk meg. Kilencc éven át vezettem az SZMPSZ lapjában, a Hajtman Béla és Szanyi Mária által szerkesztett Pedagógusfórumban a Történelmi évforduló című rovatot. De segédkeztem a Tóth Károly vezette Fórum Intézetnek a Skabela-Bónaféle oktatási program felfuttatásában, megalakulásakor vezetőségi tagja lettem a Történelemtanárok Társulásának. Otthon, Bátorkeszin közel húsz éven át szerkesztettük kollégáimmal a BátorkesziaLap című közéleti újságot – előbb nyomtatott, majd online verzióban.

Az utóbbi tíz évben már jóval kevesebb közéleti tevékenységet fejtettem, fejték ki. Sokkal inkább az iskolai munkámra koncentrálok, a szabadidőmet pedig általában olvasással és zenehallgatással meg az unokámmal töltöm. Teljesen persze nem szakadtam el a külvilágtól. Olykor felkérnek egy-egy történelmi előadás megtartására, leginkább valamelyik nemzeti ünnep kapcsán. Nem szoktam kihagyni az SZMPSZ rosznyói találkozóit sem, illetve, ha tehetem, részt veszek a szövetség által szervezett őszi tanári konferenciákon.

■ **Mit jelent neked a SZMPSZ elismerése?**

■ Mivel én alapvetően egy önmagával vívódó ember vagyok, aki gyakran agyal azon, hogy jól csinálja-e, amit csinál, ezúttal is megfordult a fejemben: jár nekem, nekem jár ez az elismerés? Meg aztán 2011-ben kaptam már egy SZMPSZ-díjat Rozsnyón, a tehetségek felkarolásáért és gondozásáért. Meg sem fordult a fejemben, hogy Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat kapok valaha is. Így hát kicsit értetlenül álltam a dolgok előtt. Ellenben amikor a sajtóban megjelent a díjazottak névsora, sok olyan ember gratulált, fejezte ki elismerését, akinek a szava fontos számomra. Hogy kicsit tréfásan fogalmazzam meg: belenyugodtam, hogy kitüntettek. Az pedig külön örömmel tölt el, hogy az elismerés a szakmától jött.